

גבולות היחידה: במדבר פרק י"ז פסוקים ט"ז-כ"ו**נושא היחידה: מטות הנשיאים ומטה אהרון****מספר שיעורים: 1****כתב: אורן גוטמן****כללי:**

בפסוקים אלו נלמד על 'מבחן המטות', שבאמצעותו יחדלו כל התלונות על משה ואהרון.

פתיחה:

כפתיחה לשיעור, נספר סיפור שיכניס אותנו לנושא היחידה. לפני מספר שנים, הייתה קבוצה של חיילים שמרדה במפקדים שלהם. בתחילה, המפקדים הטילו עונשים כבדים על החיילים המורדים. לאחר מכן כשהרוחות נרגעו, המפקדים עברו להסברה חינוכית, באמצעות שיחות ושיעורים, שישכנעו את החיילים לקבל את הסמכות הפיקודית.

- איזו דרך, לדעתכם, מועילה לטווח הארוך, ואיזו לטווח הקצר?
 - כשרוצים לחנך אנשים, האם צריך/אפשר/חייבים להשתמש בעונשים?
 - מתי משתמשים בדרך של שכנוע פנימי באמיתת וצדקת הדרך?
- בסיפור על חיילים בצבא, למדנו על השאיפה לחנך באמצעות שכנוע פנימי. כעת נלמד על התערבות אלוקית המאופיינת בשכנוע פנימי בהנהגתם משה ואהרון.

עיון בפסוקים:**פסוקים ט"ז-כ"ו: לקיחת המטות משנים עשר השבטים**

באמצעות המטה, נבחן את אמיתות בחירת שבט הלויים ואת אמיתות בחירת אהרון לכהונה.

- היכן פגשנו לראשונה את מטה אהרון. נעיין יחדיו בספר שמות פרק ז' פסוק ט' [מומלץ שהמורה יכתוב/יקרין על הלוח את הפסוק: "כי ידבר אלכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין"]. למה משמש המטה בפסוק זה?
 - ספרו כמה פעמים מופיעה במילה 'מטה' בפסוקים ט"ז-כ"ו [17 פעמים].
 - חשבו: מה פירוש המילה 'מטה', חוץ ממקל. נסו להיעזר בביטוי "ראשי המטות".
- כפי שעולה מפשט הביטוי, פירוש המילה 'מטה' הוא שבת. מדוע השבטים מכונים מטות? מה המשמעות, שדווקא דרך המטה מוכיח ה' ששבת לוי ואהרון הם הנבחרים?

שבטי ישראל קרויים 'מטות', על שם כך שהם מסתעפים כמטות וכענפים מן הגזע האחד המשותף לכולם¹. על פי זה, ייתכן שהמשמעות של המטה היא שלמרות שכולם מסתעפים משורש אחד, אין זה בא לטשטש את המעלה שיש לשבט אחד על פני שבט אחר. לא כולם קדושים באותה רמה, כפי שרצה לטעון קורח, אלא יש רמות ומדרגות בקדושה. ה' בוחר בשבט לוי לשרת לפניו במשכן, ובאהרון - לשמש כראש הכהנים, והוא זה שהעלם במדרגת הקדושה.

את המטות שומרים באוהל מועד, כדי לומר שהכול נעשה מאת ה', והנשיא ושבטו הם אלה שישרתו בבית ה', באוהל מועד². באמצעות פריחת המטה, ה' ישיקט את התלונות של עם ישראל על הנהגתם של משה ואהרון.

יש לשים לב לתחילת פסוק כ': "והשכתי מעלי", כלומר, עיקר התלונות הן נגד ה'. אך בהמשך הפסוק נאמר: "מלינים עליכם", כלומר, עיקר התלונות הן על משה ואהרון.

- כיצד אפשר ליישב את הסתירה כביכול בין התחלת הפסוק לסופו?

ניתן לומר שהתלונות על משה ואהרון הן בעצם תלונות על הנהגת ה' את עם ישראל. כאשר מביעים חוסר אמון בשליח, מביעים למעשה חוסר אמון במשלח. לכן, התורה בכוונה מתחילה בתלונות על ה' ומסיימת בתלונות על משה ואהרון, ללמדנו שלשליחים יש ממנה שעומד מאחוריהם, ולעניין זה השליח והמשלח נחשבים כדבר אחד.

פסוקים כ"א-כ"ד: פריחת מטה אהרון

הפסוק מדגיש שמטה אהרון הונח 'בתוך מטותם', כלומר, במרכז שסביבו כל המטות, כדי למנוע תלונה על אהרון, שמטהו הונח במקום מיוחד 'קרוב לשכינה' ולכן הוא פרח יותר משאר המטות. לכן המטה הונח באמצע.

המטה של אהרון לא נשאר כפי שהיה יום קודם לכן. הפסוק מתאר שלוש פעולות: פריחה, חניטה ("ויצץ ציץ") והבשלת הפרי ("ויגמל שקדים")³.

- **נקודה לדיון:** מה המשמעות של פריחת מטה?

ייתכן שהמשמעות שבדבר היא שאפילו העץ הפשוט יכול לפרוח ולגמול שקדים כאשר שמו של אהרון כתוב עליו. באופן טבעי, לוקח לעץ זמן רב כדי לפרוח ולהוציא את הפרי. כאן מתרחש אירוע מיוחד, שבו העץ משנה את דרכו הטבעית, ופורח לקראת שליחו של ה'. ובכלל, לא מדובר על ענפים, אלא על 'מטות'. כנראה שהמטות היו עשויים מענפים, אבל מן הסתם, הם היו מגולפים או מעובדים באיזושהי צורה - לא במצב שבו הם היו יכולים לפרוח.

התורה בכוונה טורחת לתאר לנו את כל מהלך הצמיחה של השקדים (פריחה וחניטה), ולא מתארת לנו את התוצאה הסופית, מכיוון שעם ישראל צריך לשים לב לכל התהליך ולא רק לתוצאה הסופית. ייתכן שזה בא ללמדנו על מדרגתו של אהרון, שעבד על עצמו רבות והתקדם ממדרגה

¹ פירוש הרש"ר הירש.

² פירוש המלבי"ם (פסוק יט)

³ נחלקו הפרשנים האם שלוש הפעולות התרחשו בו-זמנית למחרת (מלבי"ם), או שלמחרת ראו רק שפרח מטה אהרון, ולאחר מכן הוציא ציץ וגמל שקדים (הנצי"ב).

למדרגה עד שהגיע למעלתו הרוחנית הגבוהה, וכך היה הראוי ביותר להיות האיש שבו יבחר ה' לכהונה. כך גם במטה - חשוב שהעם ירא את כל תהליך פריחתו.

• מדוע דווקא נבחר המטה שיפרח כעץ השקד?

רש"י (על פסוק כ"ג) כתב: "ולמה שקדים? הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות, אף המעורר על הכהונה פורענותו ממהרת לבא". כלומר, כשם שהשקד פורח במהירות, כך גם העונש עלול לבוא במהירות על כל המערער על שליחי ה'.

שום מטה לא נשאר באוהל מועד, כולם יוצאים החוצה לעיני כל עם ישראל. עם ישראל רואה את הפלא המיוחד שהתגלה במטהו של אהרון, ומקבל את בחירת ה' באהרון. לכן הפסוק מתאר: "ויראו ויקחו איש מטהו" - תיאור המלמד על הבנה והכרה מיהו הנבחר מאת ה'.

פסוקים כ"ה-כ"ו: הנחת מטה אהרון למשמרת

המטה הפורח של אהרון הונח בצד ארון העדות, כדי ללמדנו שכשכם שלוחות העדות מעידים על אמיתות התורה, כך מעיד המטה על אמיתות בחירת הלויים ואהרון.

• היכן נתקלנו בפרקים האחרונים שלמדנו, בסימנים שיזכירו לנו לחזור למוטב? [בפרק ט"ו]

פסוקים ל"ז-מ"א, ובפרק י"ז פסוקים א'-ה']

נשתמש לדוגמה במצוות אחת שגורמת לנו להשתמש בזיכרון: בפרק ט"ו התורה הפגישה אותנו עם מצוות הציצית. תפקיד הציצית הוא לעשות סימן/תמרור כדי לזכור את מצוות ה' ולעשותן. האדם אינו יכול לסמוך על זכרונו בלבד, מכיוון שהטרדות של האדם מרובות, והנטייה היא לשכוח גם דברים חשובים. לכן באה מצוות הציצית, שמזכירה את קיום כל מצוות ה'. **כשם שנכון הדבר במצוות ציצית, כך נכון הדבר בנוגע לשמירה על מנהיגות.** בפסוק כ"ה, מכונה עם ישראל בפי ה': 'בני מרי'. בסיומה של הפרשה הכאובה של מרד קורח ועדתו, אנו לומדים עד כמה הייתה חמורה פרשה זו מיתר הפרשיות אחרות.

הצעות להמחשה:

1. הציגו את שלמדנו בפסוקים. לשם כך, יש צורך בשנים עשר תלמידים, שכל אחד מהם יחזיק מטה. כולם מכניסים את המטה למקום שמור (אפשר להכניס לקופסה וכד'). ניתן להוציא רק מטה אחד, שהוא פורח (כמובן, צריך להכניס מטה פורח....).

2. ציירו קומיקס המתאר את סדר השתלשלות האירועים. כמו כן, ניתן להמחיש בעזרת פלסטלינה או חומר אחר, אירוע אחד שלמדנו עליו.

3. ניתן לסקור בפני התלמידים את אופן פריחת עץ השקד באמצעות האתר ויקיפדיה בערך 'שקד המצוי':

https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A9%D7%A7%D7%93_%D7%9E%D7%A6%D7%95%D7%99

מסרים והפנמה:

1. **הרחקה ממחלוקת** – ה' רוצה להרחיק את עם ישראל ממחלוקת, ולכן הוא מצווה שכל נשיאי השבט יעמדו למבחן, וכך יהיה ניתן להשקיט סופית את אש המחלוקת.
 2. **קבלת האמת** – כל עם ישראל רואה את המטות יוצאים מאוהל מועד. עתה כולם יודעים מי הוא הנבחר, ומקבלים זאת בשקט ובענווה.
 3. **סימן לשמירה מחטאים אפשריים** - מטה אהרון שימש כסימן לדורות הבאים, שיזכרו ששבט לוי הוא הראוי לעבודת ה' במקדש, ולא שבט אחר.
- ניקח לדוגמה את המסר 'הרחקה ממחלוקת'. כל תלמיד רב לעתים עם אחיו או חבריו. כתבו שלוש הצעות שיכולות לסייע בהתרחקות ממחלוקת ומריבה.

מבט שלם:

יחידה זו חותמת את מרד קורח ועדתו ואת כל מה שגררה אחריה פרשייה זו. נסקור את סדר האירועים שלמדנו עד כה בפרשת קורח:

1. קורח ועדתו מורדים בהנהגה. התייחסות כללית של משה לטענות המרד.
2. דו-שיח בין משה למורדים והשבתו ריקם.
3. פניית משה לקורח ולמאתיים וחמישים הנשיאים במבחן הקטורת. בליעת האדמה את קורח ועדתו ושרפת 250 הנשיאים.
4. שימוש במחתות הנשיאים כציפוי למזבח.
5. טענות העם על משה ואהרון, מגפת ה' בעם ועצירתה בידי אהרון.
6. מבחן המטות.

סיכום:

עד ליחידת פסוקים זו, למדנו על התערבות אלוקית לצדם של משה ואהרון. המאפיין המרכזי של התערבות זו הוא העונשים - בליעת קורח ועדתו והמגפה. ביחידה זו למדנו על התערבות אלוקית, שמאפיינה אינה הטלת עונש, אלא הפן החיובי והמאיר שבדבר. באמצעות מבחן המטות, משכנע הקב"ה את העם שמשה ואהרון הם הנבחרים.

מחלוקת קורח ועדתו והגלים שהשאירה אחריה, באה לסיומה. בהמשך נעבור ללמוד נושא חדש. מה הוא אותו נושא? האם יש לו קשר מסוים למעמדם של הלויים והכוהנים? על כך נלמד בשיעור הבא...